

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT KISEBBSÉGGYAKORLATI INTÉZET

1014 Budapest, Országház u. 30.

Tel.: 224-6700/330, fax: 224-6793

E-mail: kisebbsegkutato@tk.mta.hu; honlap: <http://kisebbsegkutato.tk.mta.hu>

I. A kutatóhely fő feladatai 2013-ban

A 2013. év új fejezetet nyitott az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézetének életében. Mivel az intézet vezetése, illetve belső osztályszerkezete átalakult, a 2011 és 2015 közötti periódusra szóló, valamint a projekt jellegű kötelezettségéken túlmenően, új kutatási irányok is kirajzolódtak. A 2013. év így a hagyomány és az újszerűség sajátos keveredéseként értelmezhető. Az elmúlt év eseményei, konferenciái, kutatásai természetesen az intézet szakmai profiljában illeszkednek, ugyanakkor igyekeztek újfajta szakmai tevékenységeket is beindítani: rendszeressé váltak a nyilvános ún. kisebbségi műhelyszemináriumok, a kéziratviták, elindították az intézet Facebook profilját, kibővítették a szakmai gyakorlat rendszerét, amelynek keretében Erasmus hallgatókat is fogadnak, bővítették az intézet nemzetközi kapcsolatrendszerét. A főbb kutatási irányok ugyan maradtak, hiszen lehetőségeikhez mérten továbbra is a magyarországi romákkal és más nemzetiségekkel, zsidósággal, határon túli magyarokkal, illetve a bevándorlókkal foglalkoznak. Ugyanakkor két újfajta kutatási irányt is megjelöltek: az intézetközi, interdiszciplináris identitáspolitikai, illetve a kisebbségi kompetenciák különféle aspektusait vizsgáló kutatásokat. A romakutatás területén idei évben lokális vizsgálatokat folytattak, a magyarországi nemzetiségek közül a német nemzetiség kutatása folytatódott. Szintén folytatták a bevándorlókkal és a külföldi magyarokkal kapcsolatos történeti, szociológiai és jogi vizsgálatokat. Újszerű és sajátos szakmai egymásra találás eredményeképpen idén kötetben jelent meg a kárpátaljai zsidóságról szóló monográfia is, amely sikerkönyvnek számít a magyarországi könyvpiacra is. Szintén 2013-ban jelent meg az intézet egyik munkatársának a romániai magyarságról szóló vaskos tanulmánykötete is.

II. A 2013-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

II. a. Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

1. Identitáspolitikai tárgyú kutatások

Az Újnacionalizmus: populáris kultúra és szélsőjobboldali politika című kutatás keretében az év folyamán befejezték és leadták a korábbi „Változó nemzet diskurzusok” című OTKA kutatást lezáró monográfia 10 tanulmányból álló kéziratát. A „Nemzet a mindennapokban. Az újnacionalizmus populáris kultúrája” című kötet megjelenését az OTKA Publikációs programja támogatja, a könyv a L’Harmattan Kiadónál fog megjelenni 2014 év elején.

A Társadalmi konfliktusokra adott identitáspolitikai válaszok az európai, nemzeti és lokális szintek viszonylatában című MTA TK Intézetközi Kutatócsoport keretében olyan intézetközi kutatócsoportot (Identitáspolitika Műhely) hoztak létre, amely a társadalmi konfliktusokra és a gazdasági válságra adott többségi és kisebbségi válaszokat lokális, nemzeti és európai dimenzióban, illetve ezek kölcsönhatásaiban vizsgálja. Ezzel az eddigi kutatások szinergiáját, és a nemzetközi pályázatokban és publikációkban való megjelenését kívánják elérni.

2. Kisebbségi kompetenciák c. kutatás keretében zajlott kutatások

ARANYMETSZÉS 2013. Kárpát-medencei magyar doktorandusz életpálya-vizsgálat: A kutatás célja a Kárpát-medencei doktoranduszok szocio-demográfiai háttérének, illetve szakmai koncepcióinak (tudományos életbe való integrálódás, a doktori iskolák megítélése stb.) feltárása. Online kérdőívezés zajlott 4 országban (Románia, Szerbia, Szlovákia, Ukrajna), illetve az elérhető statisztikai adatbázisok feldolgozása. Több folyóirat publikáció, illetve egy kötet is született. A kutatás eredményeit Magyarországon és a környező országokban is bemutatták. A kutatást az MTA Domus Pályázata támogatta.

Kárpátaljai doktoranduszok életstratégiái: A kutatás során kvalitatív szociológiai módszerekkel arra keresték a választ, hogy az eltömegesedett felsőoktatás keretében a kisebbségi doktoranduszok milyen sajátos életpálya és motiváció-együttes által kerültek avagy döntöttek a doktori képzés folytatása mellett. A kutatás keretében 2013-ban a korábbi években (2011-ben és 2012-ben) elkészült 49 interjút az Atlas programban kódolták, illetve októberre elkészültek az elemzés kéziratjai. A kézirat szakmai vitáját - kihelyezett műhelyszeminárium keretében – 2014 januárjára, Beregszászra tervezik. A kutatási eredményekből könyvet is terveznek megjelentetni 2014-ben.

Kisebbségi kompetenciák - a kettős állampolgárság megítélése: Kilenc fókuszcsoporthoz készült külföldi magyarok körében a kettős állampolgárság megítéléséről (Szlovákiában, Ukrajnában/Kárpátalján, Szerbiában/Vajdaságban, Romániában/Erdélyben). A kutatás során arra próbáltak választ kapni, a honosítás által elérhető új magyar állampolgárság hogyan illeszkedik a kisebbségi élethelyzetekhez, a magyar-magyar, illetve magyar-többségi előítéletekhez. A kutatás első adatait 2013. november 25-én a Magyar Tudomány Ünnepe 2013 rendezvénysorozat keretében mutatták be, a konferencia anyaga elérhető az intézet honlapján, illetve kötet megjelenését is.

Iskolaválasztás és kompetenciák kisebbségben: A kutatás központi kérdése az volt, milyen mögöttes tényezők határozzák meg azt, hogy a kisebbségben élő külföldi magyarok nem anyanyelvükön, hanem államnyelven végzik tanulmányaikat. A külföldi magyarok iskolaválasztását 2013-ban részben kvalitatív interjúkkal vizsgálták, részben előkészítették az iskolaválasztás és kompetenciák viszonyrendszerének kvantitatív jellegű vizsgálatát, amelynek során választ akarnak kapni a kisebbségi és többségi nyelven tanulók szövegértési és matematikai kompetenciáiról.

3. Határon túli magyarokkal kapcsolatos kutatások

A budapesti kormányzatok magyarságpolitikája című kutatás a budapesti kormányzatok külföldi magyarokkal kapcsolatos tevékenységének (kisebbségvédelem, magyar-magyar kapcsolatok, támogatáspolitikák) feltárására irányul 1920-tól napjainkig. Az intézményeket működtetők világát a magyarságpolitika mellett a kisebbségi politika fogalmával közelítik meg. A vizsgálat során különbséget tesznek az önálló kisebbségi magyar nemzeti mozgalmak politikai közösségépítése és az adott ország magyarságpolitikáján (a magyarságdoktrína által létrejött intézményrendszeren) belüli érdekérvényesítés között. Kulcskérdés, hogy a

párhuzamos nemzetépítések között a kisebbségi elitek, hogyan hatnak vissza rokonországuk politikájára.

A *Kisebbségek régi és új szerveződései* című kutatás alapkérdése, hogy a kisebbségi elitek mit gondolnak saját társadalmukról, hogyan konstruálják meg azt, kit, miért, és hogyan képviselnek? A projekt részeként a tárgyévben összeállításra került egy 10 tanulmányból álló, a népszolgálat fogalomtörténetét taglaló tanulmánykötet és az erdélyi magyar társadalomtudományi kutatásokra, valamint a két világháború közötti erdélyi eszmetörténetre vonatkozó digitális szövegtár. Tanulmány készült a kisebbségi magyar közösségek 1989 utáni társadalmi átalakulásáról és az ukrainai regionalizmusokról. Vizsgálták továbbá, hogy a kisebbségi kérdés miként jelent meg a magyar-román bilaterális kapcsolatokban az 1920-as években, és tanulmányok készültek a két világháború közötti kassai és eperjesi magyar egyesületek, valamint a kassai Kultúrreferátus nevű politikai háttérintézmény működéséről.

A „*hűség völgye*” - *Nemzetépítés és a táj nacionalizálása egy erdélyi periférián* című kutatás keretében az év során tanulmányok készültek a gyimesbükki „ezeréves határ” emlékhelyteremtési folyamatáról, az egykori határhoz irányuló nemzeti zarándoklatok ünnepszervezéséről és az ott elhangzott politikus-beszédek emlékezetpolitikai intencióiról. Az „ezeréves határnál” 2008 óta vezetett vendégkönyv feldolgozásával a turisták nemzet-, magyarság- és Trianon- képét vizsgálták.

A *Szolidaritás és hatalom* című kutatás a határon túli magyarokra irányuló jótékonyág társas jelentésalkotásait és a cselekvések összehangolását vizsgálta. A kutatáshoz kapcsolódóan megtörtént a korábban zajlott kvalitatív adatgyűjtésből származó anyagok feldolgozása és elemzése.

A *Vajdasági magyar életútinterjúk* második kötetének előkészítése keretében megtörtént 13 interjú begépelése, szerkesztése és az interjúalanyok portréinak megírásához szükséges biográfiai adatok összegyűjtése.

A *Korszakváltás lokális perspektívában: 1989-1990 romániai átalakulása 15 erdélyi városban* című projekt során 15 erdélyi városban helyi kutatók azt vizsgálták meg, hogy mit jelentett a településen a „rendszerátalakítás” mint töréspont, amely új közösségi szerveződések hozott létre. A helyi kezdeményezőket és a politikai mozgalmak rekrutációját, szelekcióját és a megosztott kultúrájú városokban zajló nemzetiesedését vizsgálták meg. Elkészültek városonként az 1989. december 15. és 1990. május 30. közötti kronológiák és dokumentációs összeállítások.

A kelet-szlovák régiót és a kelet-szlovák embert létrehozó narratíva identitásképző szerepét, és az ezzel azonosuló értelmiségi csoport tevékenységét a Kelet-Szlovákia regionális fejlődési útja 1867-1945 című kutatás keretében vizsgálták eperjesi, kassai és budapesti levéltári források alapján.

4. Kisebbségi jog

A *Közép-európai Kisebbségi Jogtár* keretében ebben az évben került sor a (cseh)szlovákiai jogszabályok rendszerezésére, a hiányzó joganyag összeállítására, valamint megkezdődött ezek elemzése is. Sor került az adatbázis informatikai fejlesztésére.

A közép-európai kisebbségek jogi helyzetének összehasonlító vizsgálata című projekt keretében megtörtént az összegyűlt joganyag online megjelenítése, az intézeti honlapon elérhető adatbázis nyilvánossá tétele, amely magyarországi, ausztriai, horvátországi és szlovákiai kisebbségi joganyagot tartalmaz. Az adatbázis állománya az évben kibővült a 2013. évi magyarországi és szlovákiai jogszabályokkal, valamint külső kutatók bevonásával megkezdődött a szerbiai és szlovéniai kutatás is.

A kisebbségek közéleti részvételi joga Európában című OTKA kutatási program keretében a kisebbségek politikai részvételi jogai modelljeinek tipizálása kezdődött el. Könyvtári kutatómunka zajlott Bosznia-Hercegovinában és szakmai konzultáció a szerbiai kisebbségi nemzeti tanácsokról. Publikáció született az Európai Unió és a kisebbségek tárgykörében.

A Non-territorial Minority Autonomies című kutatás keretében 5 tanulmány készült el a nem területi autonómiák nemzetközi elveiről és gyakorlatairól, kanadai, skandináv és balti esettanulmányokkal. A tárgyévben ezek szakmai vitája, lektorálása zajlott.

5. Roma tárgyú kutatások

A Hagymány és modernizáció. A magyarországi cigányok/romák társadalomtörténete a „hosszú” 20. században című kutatás a cigányok/romák komplex társadalmi integrációja eredménytelenségének történelmi okait vizsgálja. A társadalomtörténeti feltáró munkával egy olyan szintézis megalkotása a cél, amely a politikai döntéshozóknak segítséget ad, egy társadalomtudományi ismereteket is figyelembe vevő, az eddigieknél sikeresebb stratégia kidolgozására.

A Máltai Szeretetszolgálat monori jelenlét programját vizsgálta a *Máltai Szeretetszolgálat Monori Programjának hatásvizsgálata* című kvalitatív kutatás, ahol az érintett intézmények munkatársaival, valamint a lakossággal készített interjúk alapján a MSZ projektjei által kifejtett hatást vizsgálták a monori Tabán telepen élők társadalmi integrációja és a telep és környezete közötti viszony szempontjából.

Az Etnopolitikai mobilizáció és roma pártok Magyarországon és Kelet-Közép-Európában című kutatás az etnikai törésvonal rendkívül csekély politikai szerepe ellenére feldolgozza a pártverseny állandó szereplőiként létrejött, számos, ugyanakkor korlátozott politikai mobilizációs és véleményformáló képességekkel bíró, etnikaiként meghatározható pártok jellemzőit és szerepét Magyarországon és a tágabb térségben a rendszerváltástól napjainkig.

6. Bevándorlókkal, migrációval kapcsolatos kutatások

A Magyarországi helyzetkép az integrációs indikátorok tükrében című kutatás a magyarországi integrációról készült, nemzetközi indikátoroknak megfelelő helyzetképpel járult hozzá a hazai szakpolitikák megalapozásához, fejlesztéséhez. A korábbi módszertani előtanulmányok alapján készült a Zaragozai Miniszteri Konferencia Nyilatkozatának 11 szakpolitikai területéről egy-egy résztanulmány, melynek eredményeit tanulmánykötetben és zárókonferencián tették közzé.

A Magyarországi kínai-magyar párkapcsolatok antropológiai vizsgálata című kutatás konkrét emberi viszonylatokon - interetnikus párkapcsolatokon - keresztül tanulmányozza a magyar-kínai viszonyrendszer egy szeletét. A kutatás vizsgálta, hogy milyen hatással vannak ezek a kapcsolatok a felek társadalmi mobilitására és integrációjára a magyar és a magyarországi kínai társadalomba.

7. *Judaisztikai tárgyú kutatások*

Az Elcsatolt területek zsidósága: Kárpátalja és Délvidék című projekt első szakaszaként a zsidó történelmi és kultúrtörténeti szempontból meglehetősen elhanyagolt Kárpátaljáról az előző években végzett történettudományi és judaisztikai kutatások eredményeként 2013-ban megjelent a „Zsidók Kárpátalján: Történelem és örökség a dualizmus korától napjainkig” c. monográfia. A projekt keretén belül a csehszlovákiai zsidóság két világháború közötti társadalomtörténetének néhány aspektusát – elsősorban a kassai zsidóság intézményeit - is vizsgálták.

Héber kézirat töredékek magyarországi közgyűjteményekben című OTKA által támogatott kutatás 19 magyarországi közgyűjtemény állományában folyt kutatás. Három tucat korábban előkerült töredék mellett kb. két tucat újonnan előkerült töredék feldolgozása és dokumentálása kezdődött meg. Próbauzemelést áll a projekt honlapja, amelyen a kutatás adatai lesznek hozzáférhetőek magyar és angol nyelven.

A szegedi zsidó hitközség Hevra-könyvének feldolgozása című projekt keretében elkészült az 1872 és 1942 között, mindvégig héber nyelven vezetett egyesületi tagnyilvántartási könyv 2800 tagsági adatának adattár-jellegű feldolgozása, az első 100 oldal fordítása és a névmutató. *Zsidók és zsidó élet Magyarországon a Holokausztot követően (1945-1956)* című komplex kutatáson belül a zsidó oktatás (gyerektáborok, ifjúsági mozgalmak, hitközségi iskolák, vallásoktatás, rabbiképzés) helyzetével foglalkoztak. A szakirodalom feltérképezése mellett sajtó és statisztikai források és az emlékiratok releváns adatainak kigyűjtése történt meg.

A jiddis kultúra története Magyarországon című kutatás keretében a kárpátaljai és Erdély-máramarosi jiddis sajtó és szépirodalom anyagainak, forrásainak összegyűjtésére és fordítására irányult. Ezek alapján megjelent a „Nekem itt zsidónak kell lenni” című forrásgyűjtemény.

8. *Magyarországi nemzetiségekkel kapcsolatos kutatások*

2013-ban megtörtént a *Németek Magyarországon 1950-1990* című kutatás módszertanának és szempontrendszerének kidolgozása, a szakirodalom áttekintése és DAAD ösztöndíj segítségével a németországi forrásfeltárás megkezdése.

A határon túli német kisebbségek helye a magyar kormányzatok és a magyar kisebbségek politikai törekvéseiben (1920-1944) című projekt keretében befejeződött a Magyar Nemzeti Levéltárban a Miniszterelnökség, a Sajtóarchívum, a releváns követségek anyagában található források feltárása. Emellett feldolgozásra kerültek a téma szempontjából központi jelentőségű magyar folyóiratokban megjelent publikációk.

A „die helfte hier und die helfte zu hause” A magyarországi németek története 1944-1953 című átfogó kutatáshoz kapcsolódó forrásfeltárás 2013-ban valamennyi levéltárban befejeződött. Magyarországon a Magyar Nemzeti Levéltárban 27, hét megyei levéltárban 143 fond, nyolc egyházi levéltárban 50 fond anyagát tárták fel.

A magyarországi német kisebbség két világháború közötti történetének forrásfeltárása című munka keretében a Magyar Nemzeti Levéltárban a Miniszterelnökség iratai között fellelhető német vonatkozású dokumentumokat és a Belügyminisztérium vonatkozó iratait tárták fel.

II. b. Tudomány és társadalom

Az intézet számára stratégiai kérdésnek számít, hogy a kutatók által felhalmozott és publikált ismeretek, adatok az érdeklődők számára is elérhetővé váljanak. A 2013-as évet a nyitás éveként aposztrofálhatják, hiszen az elmúlt esztendőben mintegy 20 nyilvános szakmai rendezvényt (műhelyszemináriumokat és két nagyobb volumenű konferenciát is szerveztek: 2013. november 25-én *Állampolgárság, honosítás, integráció – 20 éves az állampolgársági törvény* címmel a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében, 2013. december 5-én pedig *Kisebbségi kompetenciák - Az etnokulturális közösségek működési sajátosságainak kutatása 1989 után*). Az intézet a kutatóközpont részeként továbbá bekapcsolódott a Kutatók Éjszakájának országos rendezvénysorozatába, amelynek keretében filmvetítéssel egybekötött szakmai vita zajlott a fiatalok kivándorlásáról. Eseményeinkről, illetve más, kisebbségkutatással kapcsolatos hírekről, szakmai publikációkról az intézet honlapja, illetve a 2013. januárban indított Facebook profilunk folyamatosan tájékoztatta a szakmai közönséget.

Nagyobb konferenciák

Állampolgárság, honosítás, integráció – 20 éves az állampolgársági törvény. Konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében. 2013. november 25.

Kisebbségi kompetenciák - Az etnokulturális közösségek működési sajátosságainak kutatása 1989 után. 2013. december 5.

Műhelyszemináriumok 2013

1. A jótékonyság nemzetiesítése - műhelyszeminárium 2013. november 28.
2. A magyarországi nemzetiségek alapvető demográfiai mutatóinak változásai, e létszámváltozás forrásai és tényezői 2001-2011: 2013. november 12.
3. A nyelvi tájkép kutatása a nem városi tömbmagyarság körében - kutatási beszámoló 2013. október 22-én
4. Diszkrimináció a közigazgatásban - alprogram beszámoló 2013. október 15-én.
5. Magyarok, székelyek transznacionális életvilágokban - 2013. szeptember 27.
6. Egy elképzelt magyar régió - kutatási beszámoló 2013. szeptember 10-én
7. Migración húngara en México y Argentina (1939-1949) című kötet bemutatója 2013. július 11.

8. Népszolgálat, egy fogalom változó tartalma és története - Kutatási program beszámolója és kéziratvita 2013. június 18-án
9. Közép-európai kisebbségi jogtár - Projektbemutató 2013. május 7-én
10. A magyarországi roma közösségek integráltságának lehetséges szempontjai tíz település példáján - Kutatási beszámoló 2013. április 23-án
11. A rába-vidéki szlovének a „magyar Gulágon” - kutatási beszámoló 2013. március 19-én
12. A kolozsvári NEMZETI KISEBBSÉGGKUTATÓ INTÉZET kutatási programjainak bemutatója, 2013. március 12-én
13. A nacionalizmus új formái Magyarországon - kutatási beszámoló 2013. március 5-én.
14. Médiafogyasztás és politikai beállítódás a magyarországi kisebbségi elit körében - kutatási beszámoló 2013. február 19-én
15. Zsidók Kárpátalján. Történelem és örökség - Kutatási beszámoló 2013. február 12-én.
16. Peremoktatásról varázstalanítva - kutatási beszámoló és kéziratvita 2013. január 29.-én

Médiamegjelenés

Munkatársaik 2013-ban is jelen voltak a nyomtatott és elektronikus sajtóban az intézet profiljába vágó kisebbségi témák kapcsán. Az intézeti eseményekről, konferenciákról néha a sajtó is beszámolt. 2013-ra konszolidálódott jelenlétük a szociális médiában is, év végén már több mint félezer követőnk volt, akiket naprakész információkkal láttak el.

Továbbképzés

Tatán a Magyar Zoltán Népfőiskolai Társaság keretében az intézet egyik munkatársa „Magyarok kisebbségben a 20. században. Előadások a történelem, a művelődés és a politika tárgyköréből” címmel tudományos-népszerűsítő előadássorozatot szervezett, amely 2012 szeptembere és 2013 májusa között zajlik, amelybe több kutató is bekapcsolódott. 2013 tavaszán felkérést kaptak az Alkotmányvédelmi Hivatal munkatársai számára kisebbségi jogok, illetve a magyarországi nemzetiségek szocio-demográfia állapotának, területi megoszlása témakörében szervezett továbbképzés tartására. Intézetük munkatársai továbbá kvalitatív (Atlas.ti) és kvantitatív (SPSS) módszertani továbbképzéseket, szakkollégiumi előadásokat is rendszeresen tartanak nem csak Magyarországon, hanem a környező országokban is.

Egyéb tevékenységek

Az intézet rendszeresen fogad hallgatókat akár szervezett, csoportos, akár egyéni formában is, hiszen egyik fő céljuk, hogy az érdeklődő fiatal kutatók számára szakmai támogatást nyújtsanak. Szervezett formában a megújult szakmai gyakorlati program keretében, illetve egyes felsőoktatási intézmények (Pécsi Tudományegyetem, CEU, Sapientia) hallgatói, valamint különféle ösztöndíjasok kapcsolódnak intézetükhöz. Az intézet munkatársai továbbá nyári és szabadegyetemen is előadtak.

Az intézet munkatársai nagyszámú, részben tudományos ismeretterjesztő előadást tartottak Magyarországon, Nyugat-Európában, a szomszédos országokban, de Oroszországban, Törökországban is. Ezek az előadások nemcsak a szakmai közvéleményt vonzották, hanem az érdeklődő laikus közönséget is, és ennek révén az intézetben elért eredmények eljuthattak a

témák iránt fogékony külföldi érdeklődők szélesebb rétegeihez is. Arra is volt példa, hogy munkatársuk középiskolásoknak tartott angol nyelven ismeretterjesztő előadást.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2013-ban

Az intézet az akadémiai intézetek közül elsősorban a Társadalomtudományi Kutatóközpont többi intézetével, a Politikatudományi, a Jogtudományi, és a Szociológiai Kutatóintézettel, a Bölcsészettudományi Kutatóközponton belül a Néprajzi, az Irodalomtudományi, és a Történettudományi, illetve a Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont Földrajztudományi Kutatóintézetével, valamint a Nyelvtudományi Kutatóintézettel folytat közös kutatómunkát. A hazai egyetemi kutatóhelyek közül a Miskolci Egyetem Kulturális és Vizuális Antropológiai Intézetével, illetve Szociológiai Intézetével, az Andrássy Egyetemmel, illetve az ELTE Interkulturális Pedagógia és Pszichológia Tanszékével működött együtt.

2013-ban az intézet öt munkatársa volt valamely doktori iskola törzstagja vagy oktatója. 14 munkatárs különböző egyetemeken 41 elméleti és 42 gyakorlati kurzust tartott, 20 BA, 21 MA hallgató diplomamunkáját segítette, és 16 PhD hallgató disszertációjának készítését irányította.

Az év folyamán összesen mintegy 15 egyetemi hallgató töltötte a szakmai gyakorlatát az intézetben, akiket pályázat útján fogadtak magyarországi és romániai (kolozsvári) egyetemekről. A hallgatók mellé tutort rendeltek, aki irányította intézeten belüli szakmai (tudományos és/vagy kutatási asszisztensi) munkáját.

Az egyéb hazai műhelyek közül különböző projektek keretében együttműködés alakult ki a Külügyi Intézettel, a Közép-európai Kulturális Intézettel, a Nemzetpolitikai Kutatóintézettel, a Tom Lantos Intézettel, valamint a Terra Recognita Alapítvánnyal. Az intézet több tagja is részt vett az OTKA Szociológia-Demográfia zsűrijének munkálataiban.

A munkatársak több hazai és külföldi szakmai folyóirat – a Pro Minoritate, a Kisebbségkutatás, a Magyar Kisebbség, a Modern Magyarország, az Educatio, a Fórum Társadalomtudományi Szemle, Társadalmi Együttélés – szerkesztőségének munkájában is részt vettek. Szakértői és tanácsadói munkák NPKI, Magyar Országgyűlés Közművelődési Könyvtára, a KSH, a European Website of Integration számára.

Ebben az évben igyekeztek új lendületet adni a nemzetközi együttműködéseknek. Több munkatársunk részt vett nemzetközi konferenciákon, illetve téli-nyári egyetemeken (ECPR, ECMI), illetve nemzetközi konferenciák és nyári egyetemek szervezésében is részt vettünk. Több munkatársunk vendégkutatóként vagy vendégtanárként bekapcsolódott külföldi intézetek munkáiba is (Romániában, Németországban, Izraelben, Törökországban, Ukrajnában, Szlovákiában, Görögországban stb.).

IV. A 2013-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az intézet a tárgyévben két nagyobb pályázatot nyert: egy OTKA-t (3 évre 25 M Ft.-t a Kisebbségi magyar közösségek kronológiájára), illetve konzorciumi tagként egy FP7-est (MIME). Ezeken kívül az NKA-tól könyvkiadásra, illetve kutatásra a Visegrádi Alapnál is kaptunk támogatást, egy munkatársuk pedig DAAD ösztöndíjjal három hónapot Németországban kutatott.

V. Jelentősebb tudományos publikációk

1. Bárdi Nándor: Different Images of the Future of the Hungarian Communities in Neighbouring Countries, 1989–2012. EUROPEAN REVIEW : INTERDISCIPLINARY JOURNAL OF THE ACADEMIA EUROPAEA 21:(4) pp. 530-552. (2013) (IF: 0.171*)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9987>
2. Feischmidt Margit: A szegregáció folyamánya: kortárs és tanár-diák kapcsolatok Európa multietnikus iskolai közösségeiben. ESÉLY: TÁRSADALOM ÉS SZOCIÁLPOLITIKAI FOLYÓIRAT 24:(2) pp. 53-69. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9994>
3. Ilyés Zoltán A gyimesbükki „ezeréves határ” politikainstrumentalizálása. ANTROPORT.HU 2013. Tél: pp. 1-15. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9997>
http://www.antroport.hu/includes/tng/pub/tNG_download4.php?akt_cim=340&KT_download1=447806434798b9ec0c4ae1e1d84977ae
4. Papp Z Attila: Motivations for school choice and minority perspectives. KISEBBSÉGGKUTATÁS 15: pp. 99-122. (2013) (a folyóirat angol nyelven: Minority Studies)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=9999>
5. Bányai Viktória, Fedinec Csilla, Komoróczy Szonja Ráhel (szerk.) Zsidók Kárpátalján: Történelem és örökség a dualizmus korától napjainkig. Budapest: Aposztróf (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10000>
6. Bárdi Nándor, Tóth Ágnes (szerk.): Önazonosság és tagoltság.: Elemzések a kulturális megosztottságról. Budapest: Argumentum Kiadó. (Tér és Terep. Az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézetének évkönyve; 9.) (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10001>
7. Dobos Balázs: The Role of Elections in Minority Contexts: The Hungarian Case. In: Nimni Ephraim, Osipov Alexander, Smith David J (szerk.) The Challenge of Non-Territorial Autonomy: Theory and Practice. Oxford: Peter Lang Academic Publishers, pp. 163-180. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10002>
8. Kováts András (szerk.): Bevándorlás és integráció: magyarországi adatok, európai indikátorok. Budapest: MTA TK Kisebbségkutató Intézet, (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10022>
9. Bárdi Nándor: Otthon és haza.: Tanulmányok a romániai magyar kisebbség történetéről. Csíkszereda: Pro-Print Könyvkiadó, 608 p. (2013)
<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10039>

10. Vizi Balázs: Európai kaleidoszkóp. Az Európai Unió és a kisebbségek. Budapest: L'Harmattan, (2013)

<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10041>

11. Eiler Ferenc: Identität durch Geschichte: Die Zeitschrift "Deutsch-Ungarische Heimatsblätter" 1929-1943. In: Márta Fata (szerk.) Migration im Gedächtnis: Auswanderung und Ansiedlung im 18. Jahrhundert in der Identitätsbildung der Donauschwaben Stuttgart: Franz Steiner Verlag, pp. 87-100. (2013)

<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint%3A%3AView&eprintid=10044>

12. Fedinec Csilla, Ilyés Zoltán, Simon Attila, Vizi Balázs (szerk.): A közép-európaiság dicsérete és kritikája. Pozsony: Kalligram Kiadó, (2013)

<http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=10047>